

Η ΔΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ ΑΘΗΝΑ

Η ΠΑΛΙΑ ΑΓΟΡΑ

(Μιά Ιστορική Πυρκαϊά.— 'Ο 'Οθων και τὸ ἄμαξι τοῦ Χρόνη.—Οὶ ἀράρηδες τῆς 'Αγορᾶς.—'Η συμμοτοχὴ τῆς στὸν ἐμφύλιο τοῦ 62.—'Ο ἔρος τοῦ παζαρι.—Ζάχαρη εἶσαι!)—Καὶ διπλωματικὸ ἐπεισόδιον.—Πῶς ἐγεννήθη ὁ μουταβακισμὸς καὶ πῶς ἀπέθανε).

Εἶναι πολλὰ χρόνια τώρα, πού ἔνα βράδυ οἱ Ἀθηναῖοι ἐξύπνησαν ἐγερτοὶ ἀπὸ πυροβολισμοὺς καὶ κωδωνοκρουσίαις γιὰ νὰ μάθουν ὅτι ἐκαίγεται ὁλόκληρη ἡ Παλαιὰ Ἀγορὰ πού εἶχε κτισθεῖ ἐν ἑσπέρῃ τῆς Ἀρχαίας Ποικίλης Στοᾶς. Ἡ πυρκαϊὰ ἐπέφερε τότε τρομερῆς ζημιᾶς. Ὅπως ἄνω: συμβαίνει πάντοτε, ἀπὸ τὸ κακὸ ἐκείνο βγήκε καὶ κατὰ καλὸ: Ἡ Παλαιὰ Ἀγορὰ ἐξέλιπε καὶ ἐγιναν ἡ ἀνασκαφῆς τῆς Ποικίλης πού μὲς ἔδωσαν πολὺ τιμὰ ἀρχαῖα εὐφροιάτα.

Λίγο ἄργότερα ἡ ἀγορὰ μεταφέρετο στὸ σημερινὸ Δημότικὸ κτίριο στὸν τόπο πού ἦταν ἄλλοτε τὰ Πυθαράδεια, μίᾶ ἀπὸ τῆς ζοηρότερης Ἀθηναϊκῆς συνοικίας. Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων, ὅταν βγήκε γιὰ πρώτη φορὰ περίπατο στὰς Ἀθήνας, ἐγένετο ἐκεῖ δεκτὸς μὲ πρωτοτυπία τὸν τρόπο: Ὁ πλούσιος μιθαρᾶς Χρόνης στὸν ὅποιον ἀνῆκε ὅλο ἐκείνο τὸ τετράγωνο ἐμπλήσ ἔμεσιν σ' ἄμαξι του (τὸ μόνον ἄμαξι ποῦ ὑπῆρχε καὶ πού τὸ εἶχε φέρει ἀπὸ τὴν Εὐρώπην) καὶ ἐπῆνε νὰ προικισθῆται τὸν Βασιλεῖ. Μόλις εἶδεν τὸν Ὅθωνα ἐρχόμενον, κατέβη καὶ τοῦ ἐκρούσφερε τ' ἄμαξι. Ὁ Βασιλεὺς δὲν ἐδέχθη, γιατί ἦταν ἐπιταξίαι, ὁ Χρόνης ὅμως τὴν ἴδια νύκτα ἐκόλλησε γύρω σ' ἄμαξι κερατὶ ὀναμμένα, μπικὴ μέσιν καὶ ἀκολουθούμενος ἀπὸ βιολιά καὶ λαγοῦτα, ἐγύριζε τρεῖς μέρες τὴν πρωτεύουσα πού ἐδούμαζε τὸ πρωτοφανὲς θέαμα. Ὑστερὰ ἀπὸ ἀσάφιστα χρόνια ὁ Χρόνης, σπαχὸς, ἔρηνος, ἐγκυαλιελεμένος, ἐπέθανε στὸ Πτωχοκομεῖο!

Λίγο ἐπάνω ἀπὸ τὴν Παλιὰ Ἀγορὰ ἦταν τὸ ἱστορικὸ τζαμί τοῦ Πορθοῦ, τὸ περίφημον Φατιχὲ Τζαμί. Δεξιὰ ὁ Μενδρῆσῆς τὸ ἱεροσπουδατικὸν καὶ στὸ βάθος τὸ ἄλλο τζαμί πού σῴζεται ἐπεὶ σήμερα καὶ στεγάσει τὸν «Μουσ.Ἰον τῶν Διακοσμητικῶν Τεχνῶν» ὑπὸ τὴν διευθυνταίαν τοῦ ποιητοῦ κ. Γ. Δροσίνου. Ἐκεῖ κοντὰ εἶταν καὶ τὸ Σταροπάζαρι (τὸ κέντρον τῶν Τούρκων), καὶ εἰσαίτα ἡ μέχρη σήμερον σωζομένη σειρά τῶν ὑποδηματοποιῶν καὶ τὰ λειψανα τῶν μαζῶν τεχνῶν τῆς πόλεως, τὰ ὁποῖα ἐγκρημίσθησαν στὸ 1833 ὅταν ἐγενεῖται ἡ ἐγείσασιν πρὸς κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀη Φιλίππου.

Ἡ Ἀγορὰ στὴν παλαιότερην τῆς ἐποχὴν εἶχε ἀποτελεσθεῖ ἀπὸ μιά σειρά ὕψινας παράγεις, ἐπάνω ἀπὸ τῆς ὁποῖαι κατοικοῦσαν οἱ καταστηματαρχαί, καθὼς φανερώνει παλαιὰ εἰκόνα τοῦ 1801. Καρμυὰ ἀρχιτεκτονικῆς γραμμῆς ἐκεῖ ἦταν πανικὰ, ρουχικὰ, ἐπιπλα, διάφορα ψιλικά κ.λ.π. Ἐνομοῖται ὅτι τὸ ἐμπορὶον ἦταν στὰ χεῖρα τῶν Χριστιανῶν. Τὸ πρῶτον κιάτισμα πού ἀπαντοῦσε κανεῖς ἀνεβαίνοντας εἶταν τὸ ὑφαντικὸν τοῦ Γιαννακοῦ Καζαντζῆ. Στὴν ἴδια θέσιν εἶχαν τὸ γρατῆρὸν τοῦ καὶ ὁ Καραουλάνης, γυῖος τοῦ ἄλλοτε περίφημου τραγουδιστοῦ τοῦ Ἀλλῆ Πασσᾶ καὶ ὁ Δεμετρίης, πρόδικατος τῆς γνωστῆς Ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας καὶ ὁ πρῶτος καὶ μόνος συμβολαιογράφος Κριτοβουλίδης.

Ὁ πειρηγιτῆς Ἀμπὲ Γκρασὸς ἐπισκεφθεῖς τὴν Ἀγορὰ στὸ 1791 μᾶς δίνει σχετικὴν εἰκόνα. Ὑπῆρχαν καὶ πωληταὶ τροφίμων, πολλῆς μάλιστα γυναικῆς. Ἀπὸ αὐτῆς κρῖνον ὁ ἔξνος ἐπισκεπτικῆς, ἀποφάινεται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶνε ὄφρατες. Ἀλλὰ ποῖα ὄφρατα γυναικῆ θὰ κατέβαίνον στὸ παζαρι νὰ πωλήσῃ, ὅταν δυὸ βήματα παραπάνω εἶταν τὸ κέντρον τῶν Τούρκων κατακτητῶν; Τὸ βεβαίον εἶνε διὰ τὸν κῆρον τῆς Τουρκίας, τὸ κυριῶς προσωπικὸ τῆς Ἀγορᾶς ἦταν οἱ ἀ ρ ἰ ὁ ε ς. Ἐνα εἶδος ἐμπορικῶν ἀλλήλων ἡ μεταλόγαται, τοὺς ὁποῖους ἐπεριερούσαν Τούρκοι καὶ Χριστιανοί. Ζωηροί, φωνακλάδες, ρυπαροὶ οἱ Ἀράρηδες αὐτοὶ ἀποτελοῦσαν τὸν πικνότερον καὶ εὐθιμότερον πληθυσμὸν τῆς Ἀγορᾶς.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς καλοὺς καταστηματαρχὰς τῆς ἐποχῆς ἦταν καὶ ὁ Χατζηκωλοῦς Σουῖδης καὶ ὁ Ποδοντζῆς, τὸν ὁποῖον τὸ ὄνομα ἔμεινε σὲ μιά ἐξοχὴ τῶν Ἀθηνῶν.

Μετὰ τὴν ἀφίξει τοῦ Ὅθωνος στὰς Ἀθήνας, ἡ Ἀγορὰ πῆρε καινούρια ζοῆ. Ὁ μηχανικὸς Καλλέγγης συνέταξε σχέδιον, σύμφωνα μὲ τὸ ὅποιον ἐκτίσθησαν ὅλα τὰ νεότερα μαγαζιά τῆς Ἀγορᾶς. Τὸ σχέδιον ἦταν παράδοξο καταλλήλοτερον ἴσως γὰρ αὐτῆ ὑποδοχῶν πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ Ἀδριανῶν, ὅπου ἐγκατεστάθησαν τὰ λχθνοπολεῖα τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν.

Εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα τροχῶδεις χρόνους ἡ Ἀγορὰ — πού εἶχε συγκεντρωθεῖ τὸν κατώτερον ἐμπορικὸν κόσμον, μανάβηδες, χασάπηδες κ.λ.π. ἔγινε πολλῆς φορῆς κέντρο καὶ ὀμητικὸν πολιτικῶν ταραχῶν. Κατὰ τὴν ἐπάναστασιν τοῦ 1826 προσητὸν ἐκδηλοῦν αὐτὴ φανερά, ἐδῶ ἔγιναν ἡ πρώτης ἀποκρίστικῆς ἐκδηλώσεως ἐναντίον τῆς Βασιλείας. Ὁ Διευθυντῆς τῆς Ἀστυνομίας Κηφισιώτης ὑπέστη κάποτε ἐπίθετον ἀπὸ ὄλους τοὺς χασάπηδες καὶ ψαράδες καὶ ἀναγκάσθηκε νὰ φύγῃ τρέχοντας. Ὑστερ' ἀπὸ λίγες μέρες ὁ μάγειρος

τῶν Ἀνακτόρων Πίκοσλας ἐπῆγε νὰ ψωνίσῃ, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἀγορᾶς τὸν ἐδίωξαν μὲ φοβερῆς ροιαῖς καὶ ἀπειλῆς. Στῆς τελευταίας μέρες τῆς βασιλείας τοῦ Ὅθωνος, τὸση ἦταν ἡ ἀντιβασιλικότης τῆς Ἀγορᾶς ὅστε ἡ καθημερινῆς προμηθεῖας τῶν Ἀνακτόρων ἐγένοντο μὲ ἄλλα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἐμοιράζοντο μεταξὺ τῶν τὰ διάφορα τρόφιμα.

Τέλος ἡ ἔξωσις ἀπεφασίσθη καὶ μέσα στὰς Ἀθήνας ἄρχισε ὁ ἐμφύλιος σπαρταγμὸς. Οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἀγορᾶς ἔλαβαν ζωηρὸ μέρος. Λέγεται ὅτι ἔνας χασάπη, ὀνομαζόμενος Σοροκλῆς Δογοδέτης εἶχε τοποθετηθεῖ σ' ἓνα μικρὸ φεγγίτη μπροστὰ στὴν εἰσοδὸν τῆς Ἀγορᾶς καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ φραίνεται, ἐπυροβολοῦσε διαρκῶς. Δώδεκα ἄνθρωποι ἐπέσαν θύματα τῆς ἀγρίας ματίας του.

Ἡ Παλαιὰ Ἀγορὰ ἔγινε ἄλλοτε ἀφορμὴ διπλωματικῶν ἐπεισοδίων:

Στὴν ἀγορὰ σχεδὸν ποτὲ δὲν ἐπῆγιναν γυναικῆς. Σπανιάτατα καμμίᾳ ὑπερήτρια τοιοῦτος νὰ ἐμφανισθῆ. Μιὰ ἀπὸ αὐτῆς τὴν ὑπεδέχτο ὁλόκληρη ἡ Ἀγορὰ μὲ φωνῆς μεγάλης:

— Ζάχαρη εἶσαι! Ζάχαρη εἶσαι!

Ἡ ὑπερήτρια ἐκείνη, Φρόστω τ' ὄνομά της, ἦταν ὄφρατοτάτη καὶ καὶ καθὼς ἀπεδείχθη ἀργότερα πολὺ ἔξυπνη. Ἐτόλιξε ἓνα γέρο Ἀθηναῖο πολὺ πλούσιον καὶ μὲ τὸν καιρὸ γίνηκε μιά ἀπὸ τῆς διακεκλιμέναις κυρίας τῶν Ἀθηνῶν. Ὅσες φορῆς ὅμως τὴν ἀπαντοῦσαν ἄνθρωποι τῆς Ἀγορᾶς ὁ θαυμασμὸς τοὺς ἀντιχοῦσε ὅπως τότε:

— Ζάχαρη εἶσαι!

Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ θαυμασμὸς τῶν καταστηματαρχῶν τῆς Ἀγορᾶς πρὸς τὸ ὄφρατον φύλον παρεξέστρεψεν περισσότερο τὸν πρόκοτον καὶ μιά ξένη κυρία— ἡ σύζυγος τοῦ Αὐστριακοῦ Πρέσβους—ἀναγκάστηκε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἀγορὰ τρέχοντας.

Ὁ Πρέσβους ἔκανε παραστάσεις καὶ τὴν ἴδια μέρα δύο-τρεις ἀπὸ τοὺς θερμότερους θαυμαστὰς ὠδηγήθησαν στὴν Ἀστυνομία. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐξήτησε συγγνώμην ἀπὸ τὸν Πρέσβυν καὶ τὸ ἐπεισόδιον ἔληξε.

Στὴν Παλιὰ Ἀγορὰ ὀφείλεται ἡ τιμὴ τῆς δημιουργίας τοῦ κ ο υ τ α β ἰ η, τοῦ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ αὐτοῦ τύπου, ὁ ὁποῖος δυστυχῶς ἐκυριάρχησε τῶν Ἀθηνῶν πενήντα ὁλόκληρα χρόνια. Ἐκεῖ, στο καφενεῖο τοῦ Θωμᾶ (ὁ ὁποῖος «Θωμᾶς ὁ παλαιοκρενῆς» ἐλέγετο στὴν κοιταβακικὴ γλῶσσᾳ) καὶ σὲ ἄλλα γύρα καφενεῖα τῆς ὁδοῦ Αἰόλου καὶ εἰς τὰ κορυφαῖα καὶ λεγόμενα «στὰ σκαλιάνα», ἐγεννήθη ὁ παράδοξος αὐτὸς τύπος τοῦ θραυδαῖου, τοῦ αἰμοχαροῦ, τοῦ δειχνόμενου τὴν γενναϊότητά του στοὺς ἀδυνάτους καὶ τρεπομένου εἰς φυγὴν μὲ ἄντικρυς ἰσχυροῦς — ὁ τύπος τοῦ κοιταβακίη. Πενήντα ὁλόκληρα ἐτηρώνουν τὴν Ἀθηναϊκὴν κοινωνία, μέχρις ὅτου ἔνας ἀποφασιστικὸς διευθυντῆς τῆς Ἀστυνομίας, ὁ Μπαϊρακτάρης ἀπῆλλαξε τὴν πρωτεύουσαν ἀπὸ τὸ αἶμας αὐτοῦ.

Ὁ Ἱστοριοδίφης

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΠΟΥΚΕΤΟΥ.

Τὴν παρελθούσαν εβδομάδα ἀπεστάλη ὁ κυκλοφορήσας δευτέρος τόμος τῶν «Περιπετειῶν τοῦ Ἀρθούρου Γόρδωνος Πύμ» τοῦ Πόε εἰς τοὺς κάτωθι συνδρομητῆς τῆς Βιβλιοθήκης μας:

- Αμυλ, Ἰ ὀδη, Ἀλέκον Ἀθανασιάδην, Βασίλ. Ἀθανασιάδην, Ζοζεφ Ἀντζελ, Γεωργ. Ἀρχοντάκη, Γεωργ. Ἀθανασιάδην, Κονστ. Ἀλτινασιάνη, Ἰωάν. Ἀθανασιάδην, Κούλαν Ἀγγέλου, Λικατερίνην Ἀποστολοῦ, Χαρίσιαν Ἀναγνωστακοῦ, Πρόδρον Βαβρῆν, Γεωργ. Βενζῆν, Παναγ. Βερλιου, Δημότρ. Βογιατῆν, Γεώργιον Βασιλείην, Νικ. Βασιλάκη, Στυλ. Βιάν, Ἄν. Βασιλοκοῦβην, Α. Βασιλάδην, Ἀνθ. Γιαννοῦλῆν, Βασίλ. Γιαννοῦτακον, Εἰρήνην Γαλιανῶ, Οὐρανίαν Γρηγοριάδου, Παν. Γεωργίου, Ἰω. Γουλιανδῆν, Φερικὰν Δεδε, Σ. Δημητρίου, Δ. Δημητριάδου, Εὐάγγ. Δαλέγκαν, Δημητρίαν Κομωτῆν, Δημητρίαν Λοφίαν, Φ. Δημητρίαν, Μοσχόπουλ. Δασπῆ, Ἄλξ. Δεβῆ, Ἄπ. Εὐθυμίου, Δ. Ἐσταθόπουλον, Γ. Ζαφειρῶν, Β. Ζηροπούλον, Χρυσούλαν Ζαχαριάδου, Ἰω. Ζαφειροπούλον, Ἄθαν. Θεοφίλου, Μαρτῖν Ἰωαννίδου, Κ. Καραμπινῆν, Γ. Καραμαννῆν, Θερ. Κωνσταντινῆν, Ρουμλικῆν Κωστοπούλου, Π. Κωνσταντινῆν, Ἰ. Καραφωροπούλον, Ἐργεσίον Κούριον, Ν. Κρησιάνην, Δ. Κυριλιάνην, Ἐλευθερίαν Κυριακοῦ, Ἰω. Κρασιβαρμάν Μερσίτην Κωστοπούλου, Παύλον Κάλυπτον, Γ. Κετσῶνον, Α. Καραβῆν, Ἄλξ. Καραγιάννην, Δ. Κυριακίδην, Α. Κομητῆν, Σταματίαν Καραμαννῆν, Μηνῶν Κολλῆτην, Ἰω. Κοντράκη, Θωμᾶν Κίταν, Μ. Κορς, Δ. Κατῆγαν, Μαρτῖν Λαδῶν, Ὀλιγγ. Λασπῆ, Σ. Λιναρῆν, Νικ. Λιγερόν, Κ. Λεβήτην, Μουσηῶν Λαυρ, Ἰ. Λαυρ, Παν. Λιανῶν, Μεντῖν Ματαράσσου, Δ. Μανδραμαδιῶτην, Ἐκάβην Μπελεζῆν, Κ. Μάτζεφον, Ἀλκιμήνην Μαρμῶν, Ἀσπασίαν Μαρτῖν, Ἰω. Μουσιαμῆν, Κ. Μογκανῶν, Ν. Μητροπούλον, Γ. Μαρτῖνῆν, Δημ. Μπάστιν, Φωκίον Μίλοσιν, Ἀλκιμήνην Μαμῆλῆν, Τάκην Μπουλοῦκον, Γ. Μαυροκαμῆλην, Μαρτῖν Μιχαλοπούλου, Ἐλένην Μιχαλοπούλου, Ν. Νεστοπούλον, Ζαφ. Νικολάου, Μιχ. Νικολαῖδην, Β. Ναιμῆνῆν, Κ. Νεσάκην, Μαρτῖν Νικολάου.

Ἔκυ κ λ ο φ ῆ ς ε ν
 = Ὁ Δεύτερος τόμος =
ΤΩΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΩΝ ΤΟΥ
ΑΡΘΟΥΡΟΥ ΓΟΡΔΩΝΟΣ ΠΥΜ
 ΤΟΥ ΕΝΤΓΚΑΡ ΠΟΕ
 = Τιμᾶται Δρχ. 12 =